УДК 340.12

DOI 10.37566/2707-6849-2021-3(36)-3

Олексій КРАВЧУК,*суддя Вищого антикорупційного суду,**доктор юридичних наук, доцент**ORCID: 0000-0002-7844-2381***Іван ОСТАЩУК,***професор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,**доктор філософських наук,**професор**ORCID: 0000-0002-6115-0884*

НАГРУДНИЙ ЗНАК СУДДІ – ЕЛЕМЕНТ СУДОВОЇ СИМВОЛІКИ

Судова реформа, що впродовж кількох років триває в Україні як умова забезпечення правосуддя стала об'єктом пильної уваги не тільки фахівців, політиків, але й широкого кола громадян. Українське суспільство зі сподіванням очікує побудови сучасної європейської моделі та дієвої системи справедливого правосуддя, що повинні забезпечити зміни законодавства, поступова трансформація судових інститутів і професіоналізм кадрів. У фокус уваги громадськості потрапляє також і процедура здійснення судочинства, адже вона вирізняється визначеними правилами й символами, для розуміння яких важливо проаналізувати їхній семантичний вимір. У репрезентованій статті на прикладі затвердженого у 2020 році нового нагрудного знака судді України доведемо, що символічні елементи судоустрою нашої держави постають не тільки як прояв консервативної традиції, але й покликані ретранслювати смисли справедливого правосуддя та неупередженого судочинства.

У джерельній базі нашої статті передусім звернемося до законів і підзаконних нормативно-правових актів, що визначали і визначають атрибути суддівської символіки в Україні. Це закони України «Про статус суддів» від 15 грудня 1992 року № 2862-XII [1], «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня

2016 року № 1402-VIII [2], «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI [3], рішення Ради суддів України від 16 травня 2003 року № 13 [4], від 31 січня 2020 року № 7 [5], які визначали і розкривають суддівську символіку суддів загальних судів. Закони України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР [6] та «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136-VIII [7], Регламент Конституційного Суду України [8] визначали й подають опис суддівської символіки для суддів Конституційного Суду України.

Окремого наукового дослідження, яке було б присвячене проблематиці суддівського нагрудного знака, зокрема, розкривало б його інформаційний потенціал, у вітчизняній науці немає. Проте у статті ми звернемося до праць українських і зарубіжних вчених, які аналізували суддівську символіку в евристичному діапазоні проблематики юридичних і філософських наук.

У нашому дослідженні використано такі наукові методи, як: історичний (щодо генези суддівської символіки), компаративний (у репрезентації і порівнянні загальнокультурних особливостей та умов становлення і формування традиції суддівської символіки в західній цивілізації), семіотичний (в експлікації семантичних конотацій візуальних образів затвердженого нагрудного знака судді України), системний (у цілісному розкритті значення судової символіки в сучасному українському судоустрої).

Комунікативні референції судової символіки доцільно розглядати в контексті семіотики права як «філософсько-правової концепції, що здатна ... забезпечити дослідження права як системи специфічних функціонально зорієнтованих знаків, кодів, символів тощо» [9, с. 13]. Крізь оптику семіотичного методу можна розкрити значення та підтекстові смисли окремих елементів судового процесу.

Мета статті – проаналізувати семантичні конотації нагрудного знака суддів України як елементу судової символіки для розкриття її значення в сучасному судовому процесі.

Судова символіка – частина традиційної культури в більшості країн світу, що пояснюється особливим значенням в історії людства інституту суду. Для розуміння місця цієї умовної за своїм закріпленням значенням символіки слід звернутися до історії питання, генеза якого стосується самого зародження і становлення юдео-антично-християнської цивілізації як самобутнього феномену в історії людства. Адже, як відомо, значною мірою людина не обирає власну культурну ідентичність, а успадковує її від попередніх поколінь [10, с. 138].

У Біблії окремий корпус книг стосується суддів. Оскільки в давньому Ізраїлі судді виконували роль відповідальних за виконання заповідей Божих, то вже в самій етимології їхнього найменування закладено ту семантику, що й розкриває їхні функції в суспільстві. Лексема «суддя» (євр. *sāpat*) означає «звільняти», «спасати» Ізраїль від ворогів за допомогою Ягве як правителя Ізраїлю (Суд. 9, 23; пор. Іс.

33, 32). Судді (євр. *sōp̄tim*) були покликані до виконання місії спасіння Ізраїлю від імені Ягве, що наділив їх силою «Свого духа» [11, с. 288]. Суддя, справедливий, але милосердний – один із атрибутів образу Бога в авраамічних релігіях.

У середньовіччі монархи та місцеві феодали мали серед своїх повноважень, зокрема, і суддівську владу та законодавчі обов'язки, що, відповідно, було оформлене в ритуальності аристократичної культури, яку неможливо правильно імплікувати без звернення до інструментарію семіотичного методу, оскільки знаково-символічна форма її була домінантною. Серед зовнішніх атрибутів аристократії та дворянства (шляхти) був відповідний герб, зображення якого можна зустріти в архітектурних деталях оздоблення родових замків, палаців, храмів, фамільних склепів, на окремих предметах побуту (меблі, посуд, одяг тощо). Це був видимий розпізнавальний знак належності до вищого стану, до «влади найкращих» (саме так слід перекласти грецьке слово *αριστοκρατία*), що у пафосній ідеології того часу означало привілейованість через факт народження і належність до гідності славного роду, що, своєю чергою, мало означати і вимоги до високих стандартів моральності та культурності [12, с. 3]. Правда, попри те, що саме вищий стан був основним меценатом розвитку мистецтва, стосовно етичних імперативів було вкрай по-різному, як відомо з історії.

Ритуальність судового процесу фактично виступала чинником його імперативності й легітимації, ірраціональності та умовну конвенціональність якого можемо зіставити з сакральністю (у свідомості віруючої людини) релігійних обрядодій – як гарантії їхньої дієвості та обов'язковості в надприродних вимірах комунікації. У середньовіччі судові засідання часто проводилися в приміщеннях храмів, що підсилювало важливість цього процесу, надавало йому статусу сакральності й санкціонованості «небесним Суддею». До речі, у Римсько-католицькій церкві, яка у своєму канонічному праві чимало успадкувала з римського права, до сьогодні суддею першої інстанції у власній дієцезії є єпископ-ординарій [13, с. 555], відповідно, з усіма символами й атрибутами свого (третього, найвищого) ступеня священства.

Розглядаючи такі впізнавані символи судової влади, як мантия, суддівський молоток та схожі на собор будівлі суду, Дж. Гібсон, М. Лодж і Б. Вудсон інтерпретують їх як символи легітимності у співвіднесенні з бажанням простих людей погодитися із іноді неприємними рішеннями судів. Такі символи, як зазначають автори, посилюють легітимність судів [14].

Розглянемо питання розвитку нагрудного знака як складника сучасної суддівської символіки в Україні, що визначається у законах та підзаконних нормативно-правових актах.

Закон України «Про статус суддів» від 15 грудня 1992 року № 2862-ХІІ передбачав, що при здійсненні правосуддя суддя повинен бути в мантиї, опис і зразки якої затверджувалися спочатку Президією Верховної Ради, а згодом – Кабінетом Міністрів України. Нагрудний знак цим Законом прямо не передбачався [1].

Описи і взірці мантиї та службового обмундирування суддів України були затверджені Постановою Президії Верховної Ради України від 15 листопада 1993 року № 3592-XII. У додатку № 2 до цієї Постанови містився *Опис службового обмундирування суддів загальних і арбітражних судів України*, в окремому розділі якого містився опис нагрудного знака судді України. Згідно з цим описом нагрудний знак судді України виготовлявся з металу сірого кольору. В центрі знака був розміщений радіальнорифлений чотирикутник з круглою накладною сферичною поверхнею із зображенням терезів, покритих блакитною емаллю. Чотирикутник обрамлений вінком з оливкових гілок, у верхній частині якого – тризуб із жовтого металу. В нижній частині вінка розміщена двоколірна стрічка-бант жовтого і блакитного кольору, виготовлена з емалі. Кріплення знака гвинтове. Діаметр – 50 міліметрів. Товщина з накладними елементами – 5 міліметрів. Знак мав чотиризначний номер. Опис передбачав, що знак носять на мантиї та на костюмі [15].

Рішенням Ради суддів України № 13 від 16.05.2003 року було затверджено опис і зразок нагрудного знака судді, а також опис і зразок мантиї та встановлено строк носіння мантиї судді три роки, а строк носіння нагрудного знака не встановлювався. У цих мантиях та з нагрудними знаками відповідного зразка значна частина суддів України здійснюють правосуддя і донині [4].

Окрему історію нормативної регламентації має нагрудний знак судді Конституційного Суду України – єдиного органу конституційної юрисдикції, який розглядає питання конституційності законів та деяких інших актів, тобто має окремі повноваження. Цей орган є повністю відокремленим, і на сьогодні ніяк, окрім назви, не пов'язаний із загальними судами. Законом України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року, що був прийнятий після ухвалення 28 червня 1996 року Конституції України, передбачалось у статті 10, що суддя Конституційного Суду України має нагрудний знак, опис і форма якого затверджуються Верховною Радою України [6]. Однак український парламент так і не затвердив таких описів та форм [16].

Рішенням Конституційного Суду від 23.04.1997 № 4-з було визначено колір і крій мантиї та атрибутивний знак мантиї [17].

Згідно зі ст. 19 нового Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136-VIII, який був прийнятий після конституційної реформи та у зв'язку зі зміною повноважень цього Суду [18], суддя Конституційного Суду на засіданнях у відкритій частині пленарного засідання Суду здійснює свої повноваження у мантиї та з нагрудним знаком; суддя Конституційного Суду має бути забезпечений мантиєю та нагрудним знаком за рахунок коштів Державного бюджету України; опис мантиї та нагрудного знака судді Конституційного Суду встановлюється Регламентом [7]. Згідно з § 4 Регламенту Конституційного Суду України, який затверджено постановою КСУ від 22 лютого 2018 року № 1-пс/2018, нагрудний знак

судді має форму круга діаметром 70 мм, у центрі якого зображено давньогрецьку богиню справедливості і правосуддя Феміду із зав'язаними стрічкою очима як символ безсторонності суду з терезами в руках. По колу нагрудного знака судді розміщено листя дуба – давньоукраїнського символу сили Українського народу. У верхній частині нагрудного знака судді – малий Державний Герб України. У нижній його частині на розгорнутій стрічці – слова «Конституційний Суд України» та рік його створення. На зворотній стороні нагрудного знака вигравіровуються прізвище та ініціали судді й дата вступу його на посаду. Нагрудний знак судді виготовляється зі срібла з використанням блакитної гарячої емалі та позолоти. Нагрудний знак судді носить поверх мантиї на ланцюзі [8].

Як бачимо, на відміну від нагрудного знака судді загального суду, нагрудний знак судді Конституційного Суду України є іменним (з гравіруванням прізвища та ініціалів судді) та виготовляється зі срібла.

Повертаючись до нагрудного знака судді загального суду, згадаємо, що згідно зі ст. 16 чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» «суддя здійснює правосуддя в мантиї та з нагрудним знаком; зразки мантиї та нагрудного знака затверджуються Радою суддів України» [2]. Радою суддів України рішенням від 31 січня 2020 року № 7 затверджено зразок та технічний опис нагрудного знака «Суддя України». У центральній частині нового нагрудного знака розташовано композицію, яка складається з карти України, над якою розміщено римську колону з вагами [5]. Прийняття рішення про новий нагрудний знак судді 2020 року викликало неоднозначні оцінки щодо зовнішнього вигляду та відсутності основних державних символів України [19].

У розгляді семантики нового нагрудного знака судді зосередимося на інтерпретації символів терезів та колони як домінуючих у затвердженому варіанті цього елемента судової символіки. Відзначимо, що символи інтерпретуються завжди у відповідному контексті тієї реальності чи тексту (в широкому значенні), в інформаційний простір якого вони залучені. Тому, відповідно, представлене тлумачення у цій статті стосуватиметься саме судового процесу, а не, скажімо, історії архітектури чи релігії, де ці символи також відіграють свою роль трансляторів смислів і значень. Хоча в історії культури також відбуваються певні поліфонічні інтертекстуальні взаємопереплетення значень, адже у людському житті різні його сфери перебувають у діалектичному взаємозв'язку.

Терези – традиційний символ справедливості, відомий ще з античності, в якому закладена ідея справедливості на рівні конвенційності, архетипно присутня у західній культурній картині світу. У стародавніх культурах вважалося, що в потойбічному світі суд над людьми здійснюється саме з допомогою терезів, які зважують їхні добрі й погані вчинки, визначаючи відплату за земне життя. Згідно з давньоєгипетською Книгою мертвих у потойбічному світі собакоголовий бог гробниць Анубіс

зважував серця померлих саме на терезах, на одній із чаш яких ставив страусове перо як емблему богині правосуддя Маат та спостерігав, яка частина переважить [20, с. 65]. Народи Стародавнього Сходу почали використовувати образ-символ терезів на основі спостережень за природними циклічними змінами – осіннім та весняним рівноденнями, вважаючи їх періодом, коли відбувається преображення світу. Осіннє рівнодення для давньої людини символізувало момент смерті, адже це астрономічне явище означало початок завмирання природи. Тому терези, їхня рівновага (за аналогією до практично рівності дня та ночі у цей час) пригадували про смерть людини та неуникненність відповідальності перед богами, які будуть «зважувати», визначати, якої посмертної долі заслуговує душа. Таке уявлення було універсальним у стародавньому світі, саме з цих зіставлень природних астрономічних явищ із врівноваженими терезами народжується «мандрівний» у різних культурах та епохах символ [21, с. 433]. У стародавній Індії терези були наділені сакральною функцією розрізняти благі та погані вчинки [22]. У давніх римлян терези разом із мечем сприймалися як символ справедливості, вони були атрибутом бога Меркурія, який, окрім покровительства торгівлі, був також і суддею в потойбічному світі [23, с. 74]. На давньоримських монетах можна знайти зображення персоніфікації справедливості, яка в руках тримає терези. А в грецькій культурі відомі сюжети на вазах, де показано, як Гермес зважує долю Ахілеса та Мемнона [21, с. 434].

Схожий символізм знаходимо і в Старому Завіті, якому також була властива універсальна семантика символів стародавнього світу. Пророк Даніїл, розгадуючи загадкові письмена для останнього халдейського правителя Вавилону Валтасара (в академічній історії версія про біографію цього правителя дещо відрізняється) перед взяттям його персами, сказав: «ти зважений на вазі, і знайдений легеньким» (Дан. 5, 27). Іншими словами, Бог зважив погані вчинки і злочини Валтасара (зокрема, святотатське споживання вина з начиння Єрусалимського храму в ту лиховісну ніч його смерті та захоплення міста) й визначив його загибель і втрату Вавилону його династією. У цьому фрагменті «бачимо образ Бога як справедливого судді, що вміло керує справами світу і не тільки оцінює помисли та вчинки, але й контролює долі людей» [24, с. 134]. А в навчально-поетичній Книзі приповістей Соломонових символізм терезів безпосередньо згадується у зв'язку з роздумами про справедливість і суд: «Вирішальне слово в царя на губах, тому в суді уста його не спроневіряться. Вага й шальки правдиві від Господа, все каміння вагове в торбинці то діло Його. Чинити безбожне огида царям, бо трон зміцнюється справедливістю» (Прип. 16, 10–12).

Зазначимо, що в християнській іконографії (західній та східній) символ терезів часто зустрічається в сюжетах Страшного суду, починаючи з другого тисячоліття [21, с. 434]. У готичному мистецтві сцена Страшного суду представлялася, зокрема, на фасаді, ймовірно, найвідоміше зображення цього сюжету на тимпані центрального

порталу собору Паризької Богоматері: під маєстатичною постаттю Христа на троні зображено архангела Михаїла, який тримає терези (у християнському символізмі терези – один з іконографічних атрибутів очільника небесного війська), на шальки яких поміщуються добрі вчинки та гріхи (поруч із князем ангельського війська бореться за душі грішників сатана) – що переважить, те і визначить вічне буття людини [25, с. 310–312]. У романському й готичному мистецтві оформився окремий мотив, що представляв зважування душ (у вигляді оголених тіл або сердець) на шальках терезів, – психостасія (з грецк. – зважування душ) [26, с. 100]. Загальне поширення сюжету Страшного суду (також він був популярний у жанрах книжкової мініатюри і вітварних релігійних картин), зокрема з символом терезів, що визначали долю людини, було пов'язане не тільки з теоцентричною культурною парадигмою середніх віків, але й із «надзвичайним зростанням значення права і судових процедур у соціальному житті» [27, с. 369]. Над входом до Володимирського собору в Києві бачимо під зображенням Христа-судді з Богородицею та сонмом святих на чорно-червоному фоні, що покликаний вселяти страх і трепет грішникам, суворого ангела із сувоєм книги (з переліком гріхів) у правій руці й терезами в його лівій руці (художник Віктор Васнецов). Така традиційно розташовувана на західній частині внутрішнього ансамблю православних храмів грізна картина повинна нагадувати християнам про неминучість справедливого суду в кінці світу.

Отож, іконографічна репрезентація символу терезів у християнській культурі дуже поширена й впізнавана, тому, наприклад, коли в середні віки суд звершувався в храмі, то образотворчі символи сакрального простору цілком узгоджувалися з атрибутикою самого судового процесу. Терези – символ заслуженої та синхронної віддачі за вчинене.

Загалом, уже сама форма символу терезів містить закладену в них ідею рівноваги та симетрії, що, своєю чергою, означає те, що кожна провина, злочин невідворотно викликають до життя сили саморуйнації та покарання злочинця [22, с. 19].

Тепер окреслимо основні значення іншого символу, що зображений на нагрудному знакові судді. Колона – 1) символ давньоримського походження правової свідомості в західній культурній парадигмі; 2) видимий непорушний елемент символу справедливості як необхідної умови правопорядку в державі, а також порядку в суспільстві; 3) стійкість як важлива моральна й психологічна риса та незворушність, вірність у слідуванні літері закону особистості судді; 4) символ світової осі.

У політеїстичних релігіях окремо розташовані колони чи палі були атрибутами богів природи. Найвідоміші з історії архітектури варіанти колон – давньоєгипетські обеліски – присвячувалися богам сонця та символізували собою вічне буття [21, с. 381–382]. Колона (чи обеліск) у символічному вимірі архітектурних ансамблів чи загального просторового облаштування міст виконує роль осі надійності,

справедливості й свободи. Адже саме вертикальне спрямування цього елементу архітектурних композицій асоціюється з людською гідністю та прагненням до свободи у власній реалізації і розвитку.

Як колона є важливим конструктивним елементом в архітектурних спорудах, так і забезпечення справедливості для усіх громадян є одним із домінантних складників громадянського суспільства, а відповідно, й ознакою міжособистісних взаємин, заснованих на рівності перед законом. Суддя наділений повноваженнями, з яких випливає відповідальність за рівень міжособистісних взаємин у громадянському суспільстві на основі справедливого співжиття.

Встановлення справедливості розуміється як особлива ментальна ознака особистості судді та вимога щодо суддівської діяльності, що і покликана підкреслювати судову символіку, одним з елементів якої є нагрудний знак.

Крім застосованих нових символів, дві основні відмінності нового нагрудного знака зразка 2020 року – у тому, що він є значно меншим, аніж попередній знак, і виготовляється у формі значка, що має спеціальне кріплення до одягу. Новий нагрудний знак, відповідно, кріпиться на мантію. Діаметр нового нагрудного знака – 50 мм, загальна товщина – 4,5 мм [5]. Тоді як попередній нагрудний знак за розміром був 118 мм x 75 мм, вдягався на шию та міг кріпитися на стрічку або спеціальний металевий ланцюжок із емалями [4]. Водночас поки що не передбачено заміни нагрудних знаків усіх суддів, новим нагрудним знаком судді забезпечуються, вочевидь, поступово, мірою їх замовлення судами та виготовлення.

Висновки. Нагрудний знак судді є елементом судової символіки, й у сучасному судовому процесі є частиною суддівського одягу (знаком відмінності судді, елементом однострою). Відповідно, нагрудний знак (як і інший суддівський одяг) символізує судову владу, наголошуючи на тому, що в судовому процесі суддя діє не як людина, а як носій правосуддя – державної функції, безсторонності та рівності. Окрім того, символічні значення нагрудного знака розкриваються через семантику зображень на ньому.

Нагрудний знак судді України послідовно передбачений законодавством України з 1992 року для суддів загальних судів та окремо для суддів Конституційного Суду (з 1996 р.). Суддя зобов'язаний здійснювати правосуддя в мантиї та в нагрудному знаку.

До 2020 року судді загальних судів використовували нагрудний знак зразка 2003 року, який деякі судді використовують і дотепер. Нагрудний знак взірця 2003 року може розглядатися як окремий елемент судової символіки, тоді як нагрудний знак зразка 2020 року прикріплюється до мантиї, і таким чином, без сумнівів, є частиною суддівського одягу, втілюючи всі або більшість символічних особливостей, притаманних суддівському одягу (мантиї, комірцю).

Новий нагрудний знак судді, затверджений для суддів загальних судів у 2020 році, є частиною суддівської символіки, що своєю генезою сягає традиційної культури

країн Заходу, де інститут суду відзначався особливим значенням, що відображено в архаїчних наративах міфів, священних писань та в артефактах окремих видів мистецтв (архітектури, живопису, скульптури тощо) протягом різних цивілізаційних періодів.

У новому нагрудному знакові судді 2020 року відсутнє зображення Малого Державного Герба (Тризуба), що було домінуючим елементом попереднього нагрудного знака 2003 року; серед державних символів у новому знаку є лише зображення Державного Прапора, розміщене по краях знака (ліворуч та праворуч). Основними зображеннями нового нагрудного знака 2020 року є два символи – терези й колона, що передають відповідні традиційні для західної культурної парадигми смисли. Зародження символу терезів, у якому конвенційно була закладена ідея суду над людиною, пов'язане зі спостереженнями архаїчної людини за астрономічними явищами осіннього рівнодення. Іконічне зображення терезів та їхнє образне значення здійснення суду поширилося у більшості давніх культур. Старозавітні уявлення про Яхве як справедливого суддю трансформувалися в середньовічному християнському світогляді про Ісуса Христа, який вершитиме Страшний суд: одним з особливих мотивів цього сюжету була т. зв. психостасія – зважування душ на чашах терезів, що виконував архангел Михаїл біля підніжжя трону Верховного Судді. У християнській іконографії до сьогодні символ терезів – невід'ємний елемент сюжету Страшного суду, на якому, згідно з богословськими концепціями, відбудеться остаточне справедливе засудження чи виправдання кожної людини. Основні символічні конотації символу колони – ідея надійності, стійкості, свободи і справедливості. Смислові референції цих двох символів – терезів та колони – покликані маніфестувати справедливість судочинства, стійкість та неупередженість особистості судді.

Судова символіка є доволі актуальною і малодослідженою міждисциплінарною сферою, і тому її подальше дослідження характеризується високим рівнем наукової актуальності.

Перелік використаних джерел

1. *Про статус суддів: Закон України від 15 грудня 1992 року № 2862-XII.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-12>
2. *Про судоупрїй і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. *Про судоупрїй і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 року № 2453-VI.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text>
4. *Рішення Ради суддів України від 16 травня 2003 року № 13.* URL: <https://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/bhtserb>

5. Рішення Ради суддів України від 31 січня 2020 року № 7. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-po7-vid-31-sicna-2020-sodo-nagrudnogo-znaka-sudda-ukraini>
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 року № 422/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр>
7. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
8. Регламент Конституційного Суду України, ухвалений на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України Постановою Конституційного Суду України від 22 лютого 2018 року № 1-нс/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text>
9. Балинська О. М. Семіотика права: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2013.
10. Wstęp do kulturoznawstwa. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2004.
11. Мафіко Т. Л. Дж. Книга Суддів. В: Міжнародний біблійний коментар, Т. 2: П'ятикнижжя та історичні книги. Львів: Свічадо, 2017. С. 287–311.
12. Eminowicz M. & Robotycki J. Rody magnackie. Kraków: Wydawnictwo Kluszczyński, 2006.
13. Codex Iuris Canonici. Poznań: Pallotinum, 1984.
14. Gibson J. L., Lodge M. & Woodson B. Losing, but Accepting: Legitimacy, Positivity Theory, and the Symbols of Judicial Authority, Law & Society Review, 2014, Volume 48, Issue 4. URL: <https://doi.org/10.1111/lasr.12104>
15. Про описи і зразки мантії та службового обмундирования суддів України: Постанова Президії Верховної Ради України від 15.11.1993 № 3592-12. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3592-12>
16. Комітет з питань верховенства права та правосуддя рекомендує прийняти за основу зміни до Закону «Про Конституційний Суд України». 2013. URL: <https://cn.court.gov.ua/press/news/75582/>
17. Составляющие образа: нагрудный знак и красная мантия. 2003. URL: Режим доступу: <https://pravo.ua/articles/sostavljajushhie-obraza-nagrudnyj-znak-i-krasnaja-mantija/>
18. Суддя КСУ Василь Лемак: «Конституційна реформа укріпила не лише Конституційний Суд, а й усі суди України». 2018. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/cuddya-ksu-vasyl-lemak-konstytucijna-reforma-ukripyla-ne-lyshe-konstytucijnyy-sud-y-usi-sudy>
19. Хрипун В. Рада судей утвердила новый нагрудный знак судьи. 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/160317-rada-sudey-utverdila-novyy-nagrudnyy-znak-sudi?fbclid=IwAR1-Fjcl3V1H40LnXLgYtVpATc-MI0hiji2gptTZcVcsO8NZzQBtbaDIXs>
20. Энциклопедия символов, знаков, эмблем. Москва: Эксмо; Санкт-Петербург: Мидгард, 2007.

21. Forstner D. OSB. *Świat symboliki chrześcijańskiej. Leksykon*. Warszawa: Pax, 2001.
22. Словарь символов и знаков / Авт.-сост. В. В. Адамчик. Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2006.
23. Символы, знаки, эмблемы: Энциклопедия / Авт.-сост. В. Э. Багдасарян и др. Москва: ЛОКИД-ПРЕСС: РИПОЛ Классик, 2005.
24. Словарь библейских образов / Ред. Лиланд Райкен и др. Санкт-Петербург: Библия для всех, 2008.
25. Gotik. Architektur. Sculptur. Malerei. H. F. Ullmann, 2009.
26. Howes L. «Who Will Put My Soul on the Scale?»: Psychostasia in Second Temple Judaism. *Old Testament Essays*, 2014, Volume 27, Issue 1. P. 100–122.
27. Гуревич А. Я. *Избранные труды. Культура средневековой Европы*. Санкт-Петербург: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 2006.

References

1. Law of Ukraine «On the Status of Judges», 15 December 1992, № 2862-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-12> [ukr.]
2. Law of Ukraine «On the Judicial Organisation and the Status of Judges», 2 June 2016, № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> [ukr.]
3. Law of Ukraine «On the Judicial Organisation and the Status of Judges», 7 July 2010, № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> [ukr.]
4. Decision of the Judicial Council of Ukraine, 16 May 2003, № 13. URL: <https://rsu.court.gov.ua/rsu/rishennya/bhtserb> [ukr.]
5. Decision of the Judicial Council of Ukraine, 31 January 2020, № 7. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/events/risenna-rsu-no7-vid-31-sicna-2020-sodo-nagrudnogo-znaka-sudda-ukraini> [ukr.]
6. Law of Ukraine «On the Constitutional Court of Ukraine», 16 October 1996, № 422/96-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-ep> [ukr.]
7. Law of Ukraine «On the Constitutional Court of Ukraine», 13 July 2017, № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> [ukr.]
8. Bylaws of the Constitutional Court of Ukraine, Adopted by Decree of the Plenary Sitting of the Constitutional Court of Ukraine, 22 February 2018, № 1-nc/2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18#Text> [ukr.]
9. Balyns'ka O. M. *The Semiotics of Law: a Monograph*. Lviv: L'vDUVS, 2013. [ukr.]
10. *Introducing Cultural Studies*. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2004 [pol.]
11. Mafico T. L. J. *The Book of Judges*. In: *The International Bible Commentary, Vol. 2: The Pentateuch and the tHistory*. Lviv: Svichado, 2017. P. 287–311. [ukr.]
12. Eminowicz M. & Robotycki J. *The Magnate Families*. Kraków: Publishing of Kluszczyński, 2006 [pol.]

13. *The Canon Law of the Catholic Church*. Poznań: Pallotinum, 1984 [lat. & pol.]
14. Gibson J. L., Lodge M. & Woodson B., 2014, *Losing, but Accepting: Legitimacy, Positivity Theory, and the Symbols of Judicial Authority*, *Law & Society Review*, 2014, Volume 48, Issue 4. URL: <https://doi.org/10.1111/lasr.12104>
15. *Decree of the Presidium of the Supreme Rada of Ukraine*, 15 November, 1993, № 3592-12 «About descriptions and samples of a robe and official uniform of judges of Ukraine». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3592-12> [ukr.]
16. *The Committee on the Rule of Law and Justice recommends adopting amendments to the Law «On the Constitutional Court of Ukraine» as a basis*. 2013. URL: <https://cn.court.gov.ua/press/news/75582/> [ukr.]
17. *The Image Components: The Medallion of Judge and Red Robe*. 2003. URL: <https://pravo.ua/articles/sostavlajushhie-obraza-nagrudnyj-znak-i-krasnaja-mantija/> [russ.]
18. Suddya KSU Vasy'l' Lemak: «Konsty'tucijna reforma ukripy'la ne ly'she Konsty'tucijny'j Sud, a j usi sudy'Ukrayiny'». 2018. URL: <http://www.ccu.gov.ua/novyna/cuddya-ksu-vasyl-lemak-konstytuciyna-reforma-ukripyla-ne-lyshe-konstytuciynyy-sudy-usi-sudy> [ukr.]
19. Khrypun V. *Rada sudej utverdila novij nagrudnij znak sud'y*. 2020. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/160317-rada-sudej-utverdila-novyy-nagrudnyj-znak-sudi?fbclid=IwAR1-Fjcl3V1H40LnXLgYtVpATc-MI0hiji2gptTZcVcsO8NZzQBtbaDIXKs> [russ.]
20. *The Encyclopedia of Symbols, Signs, Emblems*. Moscow: Eksmo; Saint Petersburg: Midgard, 2007 [russ.]
21. Forstner D. OSB. *The World of Christian Symbols. Lexicon*. Warsaw: Pax, 2001 [pol.]
22. *Dictionary of Symbols and Signs* / Ed. V. V. Adamchyk. Moscow: AST; Minsk: Kcharvest, 2006 [russ.]
23. *The Symbols, Signs, Emblems: Encyclopedia* / Ed. V. E. Bagdasarian & others. Moscow: LOKID-PRESS: RIPOL Klassik, 2005 [russ.]
24. *Dictionary of Biblical Imagery* / Gen. ed. Leland Ryken & others. Saint Petersburg: Bible for everyone, 2008 [russ.]
25. *Gothic. Architecture. Sculpture. Malerei*, 2009. H. F. Ullmann [ger.]
26. Howes L. 2014. «Who Will Put My Soul on the Scale?»: Psychostasia in Second Temple Judaism. *Old Testament Essays*, Volume 27, Issue 1. P. 100-122.
27. Gurevich A. Y. *Selected Works. The culture of medieval Europe*. Saint Petersburg: Publishing of St Petersburg University, 2006 [russ.]

КРАВЧУК О., ОСТАЩУК І. Нагрудний знак судді – елемент судової символіки.

Репрезентовано розвиток законодавства про суддівську символіку в Україні у період 1991–2021 років. Представлено затверджений нагрудний знак судді України зразка 2020 року. Проаналізовано основні характеристики семантичної системи цього елемента судової символіки. Висвітлено, що семантичні конотації суддівського нагрудного знака сигніфікують ті особисті риси судді, що вимагаються для здійснення справедливого правосуддя.

Ключові слова: нагрудний знак судді, одяг судді, судова символіка, символ колони, символ терезів, символічне значення.

КРАВЧУК А., ОСТАЩУК И. Нагрудный знак судьи – элемент судебной символики.

Раскрыто развитие законодательства о судейской символике в Украине в период 1991–2021 годов. Представлен утвержденный нагрудный знак судьи Украины образца 2020 года. Проанализированы основные характеристики семантической системы этого элемента судебной символики. Освещено, что семантические коннотации судейского нагрудного знака сигнифицируют те личные качества судьи, которые требуются для осуществления справедливого правосудия.

Ключевые слова: нагрудный знак судьи, одежда судьи, судебная символика, символ колонны, символ весов, символическое значение.

KRAVCHUK O., OSTASHCHUK I. Medallion of Judge of Ukraine: Element of Judicial Symbolism.

The authors argue that the symbolic elements of the judicial system of Ukraine appear not only as a manifestation of conservative tradition, but also designed to retransmit the meanings of fair and impartial justice. For this purpose, they consider the example of the recently approved medallion of a judge of Ukraine (2020) with historical context of the formation of judicial symbols in 1991 – 2021. The close attention of experts and the public of Ukraine to the judicial reform, which has been going on in Ukraine for several years, also concerns the procedure of judicial proceedings. After all, this procedure is characterized by certain rules and attributes, to understand the meaning of which it is important to analyze the historical perspective of the formation of the traditions of litigation in European civilization.

The purpose of the article is to analyze the semantic connotations of the medallion of judges of Ukraine in the context of judicial symbols to reveal its meaning in the modern judicial process. The following scientific methods were used: historical and cultural (in the

representation of general cultural features and conditions of formation and formation of the tradition of judicial symbolism in Western civilization), semiotic (in the explication of semantic connotations of visual images of the approved medallion of a judge of Ukraine), systemic (in full modern Ukrainian judiciary).

The context of the formation of judicial symbols in the paradigm of European traditional culture of the Middle Ages and the New Age, in which the symbolism and metaphorical understanding of reality were important in the picture of the world, is studied in the article. The development of legislation on judicial symbols in Ukraine is represented.

New medallion of a judge of Ukraine approved in 2020 as a part of the official judicial symbols is presented. There are main two symbols, scales and a column on the modern medallion of the judge. In the symbol of scales from archaic times, the idea of trial of the person was conventionally put. The Old Testament notions of Yahweh as a fair judge were transformed in the medieval Christian worldview of Jesus Christ, who will administer the Last Judgment. The ideas of reliability, stability, freedom and justice are the main symbolic connotations of the symbol of the column.

It is highlighted that the semantic connotations of the judge's medallion are intended to represent not only the historical aspect of the traditional nature of the court session as part of one of the oldest and most important institutions of the state. They also signify the personal traits of a judge required to administer fair justice.

Key words: medallion of judge of Ukraine, court dress, judicial symbols, column symbol, scale symbol, symbolic meaning.